13. Jaar, Nr. 21. --'s HERTOGENBOSCH.-- Donderdag, 18. *February*, 1841.

NOORD-BRABANDER.

Staat- en Letterkundig Dagblad.

DICERE VERUM, QUID VETAT?
HORATIUS.

ABONNEMENTS-PRIJS: Voor de Stad, ƒ 12 –. Franco per post, " 14 –.

(*Verschijnende driemalen ter week*: Dingsdag, Donderdag *en* Zaturdag.)

ADVERTENTIEN: 10 Cts. de regel, behalve 35 cents zegelregt.

NEDERLAND.

— 's HERTOGENBOSCH, den 17. Februarij — Op morgen Donderdag ten 12 ure, zal alhier plaats hebben, de Teregtstelling van *Simon Versteeg*, *Joannes Brocxs* en *Wilhelmus Schampers*, allen veroordeeld wegens *Brandstichting* met *Diefstal* gepaard, in de Gemeente *Sprang* gepleegd, welke misdaden zullen worden gestraft met *Geesseling, Brandmerk* en 20 jaren *Opsluiting*; terwijl voorts de persoon van *Joannes van den Meerendonk*, gedurende een half uur, wegens *Veediefstal*, te pronk zal worden gesteld.

— Uit Berlijn schrijft men aan de *Gazette van Keulen*: Alles, wat men hier ziet, bevestigt het vermoeden, dat de Oud-koning van Holland, de Graaf van Nassau, zich te Berlijn met der woon zal vestigen. Zijn Paleis alhier wordt door magt van werklieden op dezen oogenblik tot een prachtig winterverblijf ingerigt; Z. Maj. zal den zomer in Silezië op zijne goederen doorbrengen. Het vermogen van dezen Vorst wordt door sommigen op 200 miljoen guldens geschat.

— In de residentie is algemeen *het gerucht* in omloop, dat het 25jarig huwelijksfeest van H. H. M. M. den Koning en de Koningin, op den 21. dezer invallende, te Amsterdam zal worden gevierd, en aldaar te dier gelegenheid een prachtig bal op het paleis zou worden gehouden.

— Het gerucht verspreidt zich, dat er veranderingen ophanden zijn in het wapen der kavallerie. Men meent te weten, dat hetzelve voortaan zal bestaan uit twee regimenten zware dragonders, twee regimenten ligte dragonders, en twee regimenten lansiers. De bestaande twee regimenten kurassiers en het regiment huzaren zouden mitsdien worden gesupprimeerd. Tegen de helft der maand Mei zullen, naar men verder meent, in het kamp van Rijen groote exercitiën plaats hebben. Eindelijk zegt men, dat de grenadiers en jagers bestemd zijn, bij afwisseling het garnizoen der hoofdstad uit te maken.

— Men verneemt, dat de directie van den *Avondbode*, de uitgave van dat blad te Amsterdam niet langer kunnende volhouden, besloten heeft, dezelve te Rotterdam voort te zetten.

— Opmerkelijk is de benoeming van den Heer G. W Vreede tot Hoogleeraar in de Regtsgeleerdheid te Utrecht. De Heer Vreede behoort namelijk tot de Constitutionele partij en heeft daarvan meer dan eens in zijne geschriften blijken gegeven. Het laatste, hetwelk ons ter handen kwam, heette: *Geschied-* en *Letterkundige Herinneringen*, *verzameld door* Mr. G. W. Vreede, Advocaat, te Gorinchem, 2de stukje, 1836. Wij gewaagden er van in ons nommer van 19 Januarij 1837. — De benoeming van den Heer Vreede schijnt ons eene keus, die allezins toejuiching verdient; want wij meenen te mogen vertrouwen, dat de jonge Hoogleeraar in onafhankelijken zin en ijver niet zal willen achterblijven bij den verdienstelijken Hoogleeraar van Leyden, den hooggeschatten heer Thorbecke. (*Arnh. Courant.*)

KERKELIJKE STAAT.

Er schijnen dit jaar twee Fransche Prelaten met den Kardinaalshoed begunstigd te zullen worden: de Aartsbisschop van Bordeaux, Monseign. Donnet, en die van Lyon, Monseign. de Bonald.

— Den 21. Januarij hebben de Franschen, die zich in de hoofdstad der Christenheid bevinden, eene groote Lijkdienst laten celebreren, ter herinnering aan den marteldood van Koning Lodewijk XVI.

— De Akademie van Sint-Lucas heeft het Eerelidmaatschap opgedragen aan de Oud-Koningin-Regentes van Spanje, Marie-Christine, en zulks uithoofde harer groote schildertalenten.

DUITSCHLAND.

De Kroonprins van Beijeren, Broeder van Koning Otto, heeft, te Athene komende, dien Vorst in een zeer zorgelijken gezondheidstoestand aangetroffen.

— Den 5. Februarij heeft te Munchen de huwelijksvereeniging plaats gehad der Princes Theodelinde van Leuchtemberg met Graaf Willem van Wurtemberg.

— De gezondheidstoestand der Aartshertogin Marie Louise van Parma, Napoleons Doorluchtige Weduwe is nog niet geheel buiten alle gevaar.

ENGELAND.

De Koningin der Belgen heeft een knap stuk Brusselsche kant in de kindskorf van Koningin Victoria gesloken, zeer geschikt voor een Doopjurk, ten behoeve der jonge Princes.

— Het Hof bevindt zich op het Paleis-Buckingham, waar de Doopplegtigheid der Princes plegtig zal worden voltrokken.

— In de Parlementszitting van den 5. dezer, juist toen Lord Brougham aan het woord was, werd Lord Wellington door een zenuwtoeval, waaraan hij meermalen lijdt, geraakt, en moest de vergadering terstond verlaten. Thans evenwel is alle gevaar reeds geheel geweken.

— De Engelsche Ambassadeur te Hamburg, Lord Canning, is aldaar overleden.

— De Koning der Belgen heeft verleden Woensdag bezoeken afgelegd bij de verschillende leden der Koninklijke Familie.

— De Lord-Kanselier is ernstig ongesteld en buiten staat, zijne dienst te verrigten.

— De beroemde Geneeskundige Sir Astley Cooper, Wondarts Harer Majesteit de Koningin, is, den 12. dezer, te Londen, overleden.

— De Doopplegtigheid der Jonge Princes heeft den 9. dezer op het Paleis Buckingham plaats gehad met alle mogelijke pracht, welke men zich slechts eenigermate verbeelden kan. De Aartsbisschop van Cantorbury heeft daarbij de dienst verrigt, en het Koninklijk kind de namen toebedeeld van Victoria, Adelaïde, Maria, Louise. De Hertog van Wellington vertegenwoordigde den vader van Prins Albert, regerenden Hertog van Saxen-Coburg. De Peters en Meters zijn dezelfde, welke wij vroeger hebben overgegeven. Na afloop van den Doop is er 's avonds ten 7 ure plechtig en prachtig getafeld, en daarbij zijn toasten van allerlei aard en strekking ingesteld. De Hertog van Wellington was geheel van zijne zenuwkwaal hersteld.

— Den volgende Morgen heeft de Doorluchtige Papa der pasgedoopte weêr een ijsbad genomen, het noodlottig gevolg zijner onbegrensde zucht voor 't schaatsenrijden. De Koningin, die er bij tegenwoordig was, is er niet weinig ontsteld door geweest. Z. Hoogheid werd dadelijk gered, en is door de goede zorg van Doctor Clarke thans wederom geheel bekomen.

— Vrijdag aanstaande verlaat het Hof 't Paleis van Buckingham, om zich naar het Kasteel van Windsor te begeven.

— In weêrwil van het door de Mogendheden zoo scherp uitgedrukt verlangen, dat Frankrijk zich zou ontwapenen, blijft het Kabinet der Tuileriën daaraan steeds het oor weigeren, en begint men te gelooven, dat Lodewijk-Filips veel minder vredelievend gezind is, dan men vroeger wel heeft gemeend. Men spreekt ook druk van eene geheele verandering in het Fransche Ministerie.

— Men meent, dat, bij de minste stelselmatige Staatkundige verandering in Europa, Lord Palmerston als Gouverneur-Generaal naar de Indiën staat te vertrekken.

FRANKRIJK.

PARIJS, 11 Februarij.

Het Ministerie staat zegt men, op 't punt van te vallen. Sommigen willen, dat de Heer Molé aan 't hoofd zou komen; anderen meenen, dat het Ministerie van den 12 Mei weêr op zal treden. — Wordt later weêr glad tegengesproken.

— In den *Courrier Français* wordt gemeld, dat de Hertog van Bordeaux zich eerstdaags naar Londen denkt te begeven, waar aan het Hof reeds groote toebereidselen gemaakt worden tot eene schitterende ontvangst.

— In de Salon van Mad. Recamier heeft dezer dagen eene vereeniging plaats gehad van al wat Parijs uitstekends bezit, zoo in kunst als in wetenschap en goeden smaak. Lablache, Rubini, en Mevrouw Viardot-Garcia hebben er gezongen; Rachel heeft er gereciteerd. — De gastvrouw zelve heeft de offergiften in gezameld, welke men bestemd had voor de noodlijdenden van Lyon; — die opbrengst overtrof verre alle verwachting.

— De Hertog van Nemours is geheel hersteld van de keelziekte, waaraan hij te Luneville lijdende was; Doctor Baudens, deswege derwaarts geroepen, is reeds te Parijs weêrgekeerd.

— De Maarschalk Moncey heeft de order uitgevaardigd; dat eene eerewacht, alleen uit Gedecoreerde Invaliden zamengesteld, met de bewaring van Napoleons lijk in de Sint-Jeronimuskapel zal belast zijn.

— De Hertogen van Nemours en Aumale zullen in den beginne der volgende maand naar Africa vertrekken.

BELGIE.

— Op het schitterend bal, den 13 Februarij door den Prins de Ligne gegeven, en waaraan over de vijf honderd personen deelnamen, was de groote fraaije trap, die naar het Buffet geleidde, onder anderen, versierd met groote Japansch-porceleinen potten en portretten van verscheiden oude *Hollandsche* gravinnen; — waar iemand al weêr na zijn dood voor gebruikt wordt!!

Staat- en Dichtkunst; Godsdienstleer.

VIJF EN TWINTIG JAREN. (*)

I. ARTIKEL.

Vijf en twintig jaren? Zoo heet het laatste Genievoortbrengsel van BILDERDIJKS grooten Leerling, den echten Dichter DA COSTA. Hij noemt dit Werk: EEN LIED IN 1840. Het werd voorgelezen in eene openbare Vergadering der II. klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut, den 16. November, 1840.

Mr. ISAAC DA COSTA is van Israël uitgegaan, en heeft het Geloof aangenomen, zoo als zijn groote Leermeester en Doopheffer BILDERDIJK dat verstond; en tevens daarbij ook overgeërfd den poëtischen haat tegen den geest dezer eeuw, tegelijk met al het talent des verheven Zangers van den »Ondergang der Eerste Wereld,» noodig ter ontboezeming van zooveel wrok, met zooveel kracht!

Men moge het met de gevoelens van Leermeester en Leerling niet eens zijn, men is toch verpligt, ze beiden in hunne uitdrukking te bewonderen, ten minste, die dat niet kan doen, is nog meer te beklagen, dan zij, die blindweg met het geheele Stelsel van beide beroemde mannen voorthollen.

DA COSTA is schrijver van een in der tijd veel gerucht gemaakt hebbend Vlugschrift: *Bezwaren tegen den geest der Eeuw.* Het kon niet anders, zóó iets moest opziensbarens, aanstoot geven, ergernis verwekken, ja tot dezelfde verbittering van beantwoording geleiden, als de aanval-zelf vinnig en hardnekkig geweest was. BILDERDIJK liet dan ook zijn vriend, zijn vertrouweling niet alléén in 't veld, toen het scherpe, venijnige pijlen begon te regenen, en de *Geest der Eeuw* daar in het strijdperk trad, om den jongen kampvechter van alle kanten te bestoken. Op eenmaal stond de Grijze Dichter den Jeugdigen Muzenzoon ter zijde, dekte hem met zijn breed en ondoordringbaar schild, brak lans bij lans met den vijand, zoodat de zege onbeslist bleef, en de kalme toeschouwer van den strijd, gelijk het gaat, erkennen moest: » er is veel „ kracht, er is veel regt aan beide zijden."

BILDERDIJK stierf en zijne Harp ging over aan DA COSTA, die het geheim kende, om haar te bespelen. Doch het scheen, dat de Pleegzoon des doorluchtigen Vaders verkwijnde in proza, in leerstellige navorsching, in diepzinnig peinzen over den aard der Gereformeerde Kerk van Nederland; over hare verbastering, over hare algeheele vernietiging, „ tenzij een magtige arm hier dadelijk voorzag! »

Zoodoende ontstond er een Bond, waaraan eenige wakkere mannen deel namen, en de uitgave van een Weekblad, onder den titel van *Gereformeerde Stemmen*, was het middel, dat ter verbreiding, ter ontwikkeling van een nieuw leven in de afstervende Protestansche kerk noodig geoordeeld, en ook met vuur aangegrepen werd.

DA COSTA rigtte tegelijktijdig een Collegie op, waarin hij Nederlandsche Taal, Dichtkunst en Geschiedenis voor eene talrijke schaar van kundige toehoorders behandelde. Het *Program*, in der tijd uitgevaardigd, toonde dat DA COSTA het beginsel aankleeft, alsof *Nederland-Oranje* en *Hervorming* eene drieeenheid zou uitmaken, ondeelbaar en zóó volmaakt, dat God daarmeê ja, zelfs het behoud van 't gansche menschdom op het oog had. Gelijk ABRAHAM en zijn Geslacht de Godskennis bewaard en aan de volgende Tijden overgeleverd heeft; gelijk MOZES het Volk des Heeren uitgeleidde; gelijk JOSUA dat zelfde Volk het Beloofde Land binnenvoerde, zoo waren WILLEM I met MAURITS en al de andere Vorsten van het Oranje-Huis de *Mozessen* en *Josu'as* van Nederland, die onzen Geboortegrond voor den Afval zouden bewaren, en onze Voorouderen hadden weggenomen uit de zieleduisternis van Spanje, door het opsteken van de lamp der Hervorming. Ja, hier, hier, in OUD-NEDERLAND, is de *bevoorregte* plek, waar God zijn welbehagen in heeft, — mits men hechte aan de *Hervorming*; — niet alleen de *Natie*, maar vooral *Oranje* is hiertoe verpligt, en, zonder dat, gaat Nederland, als losgemaakt van *Hervorming* en *Oranje*, reddeloos verloren. Hoor, wat hij-zelf in zijn: *Ontwerp van voorlezingen over Vaderlandsche Geschiedenis en Taal*, dieaangaande op blz. 7 zegt:

» Het is vooral onder het aanbiddelijk Bestuur der Goddelijke Voorzienigheid niet te miskennen, dat de jongste gebeurtenissen zoo over *Europa*, als in de *Nederlanden*, gelijk zij veler oogen aanvankelijk hebben doen opgaan omtrent de bedriegelijkheid van sommige geliefkoosde meeningen en woorden, alzoo ook bijzonder in dat Noordelijk deel der van ouds zoo belangvolle *Nederlanden*, hetwelk wij thans met vernieuwde geestdrift ons Vaderland noemen, eene eenstemmige en onafgesproken beweging hebben doen ontstaan, die van eene behoefte naar de naauwere aansluiting aan de herinneringen, aan de wegen, aan de gevoelens der Vaderen, een onwederkenbaar getuigenis aflegt. Overal, van de Aanspraak des Troons af, tot op den uitroep der menigte door, alle standen en klassen der bevolking henen, kan men dit merkwaardig getuigenis vernemen, en gaat er eene, al is het ook nog hier en daar onwillekeurige stem uit tot den God onzer Vaderen; ja, welligt staat in dit opzichte, meer dan in eenig ander van onzen tegenwoordigen wonderlijken en voorbeeldeloozen toestand in het Staatkundige, *Nederland* wederom geheel alléén onder de volkeren der wereld, *Nederland* onder alle Christen genaamde natiën het uitnemendst in de gelegenheid, om wederom als van ouds door en voor ware Godsdienst, Vaderlandsliefde, en onderdanen-trouw, zoo al niet groot, ten minste onafhankelijk, geacht, en geëerbiedigd te worden. Het is dan zake, nu meer dan immer, om van deze door God zelven gewerkte gesteldheid der dingen gebruik te maken, een iegelijk in zijne roeping, in zijnen kring, naar zijne gave van en voor den Allerhoogsten: en terwijle het aller Christenen eerste pligt en roeping zonder onderscheid is en blijft, om, waar het gegeven wordt, tot boete, bekeering, en verootmoediging voor dien geduchten, maar ook ontfermenden en getrouwen God van *Israël* en *Oud-Nederland* te vermanen, zoo is het ook in het middellijke meer dan ooit thans de tijd, om de natie, om de opkomende jongelingschap, om al wie er eenig belang in heeft, op dat hooge gewigt daarbij van nationale historie- en taalbeoefening met aanhoudenden ijver te bepalen.

En verder, waar hij zegt op blz. 12: „ Zoo zullen wij Nederland, met en onder het doorluchtig daartoe van Godswege afgezonderd Stamhuis van *Nassau* en *Oranje*, leeren kennen als uit de banden van Bijgeloof, en Dwingelandij door Godsvrucht en geloofskracht losgeworteld, een burcht en bolwerk voor Christendom en Hervorming, een schuilplaats voor ware gewetensvrijheid en geestelijk-zedelijke verlichting, een kweekhof voor allerlei verscheidenheid van menschelijke kennis, wetenschap, en geleerdheid, zoo wel als eene vergaderplaats voor den overvloed der voortbrengselen van heel dit aardrijk, en, door de zamenwerking van veelvuldige, van Boven daartoe bestierde omstandigheden en gebeurtenissen, dat in zijne uitwendige klein- en geringheid zoo machtig bevoorrechte, gezegende, en dikwijls ontzaggelijke *Nederland* te worden, hetwelk langen tijd in de hand Gods als het roer geweest is, waardoor aan de beweging van heel het Protestantsche, ja, Europesche Staatsstelsel hare wending en rigting gegeven moest worden. Zoodanig eene beschouwing, mogt het ons gelukken, die naar behooren voor te stellen, zou ongetwijfeld in de Geschiedenis van ons zoo regt van ouds met Israël vergeleken Vaderland ons als in een levendig tafereel dat gene voor oogen stellen, hetwelk immers van alle historische navorsching het voornaamste, het eigenlijk en geheel van alles bedoelde einde moet zijn: ik zegge de aanschouwelijk gemaakte erkenning en onderscheiding der wegen van Gods Bijzondere Voorzienigheid en Opperste Regering in de bestelling en leiding van gebeurtenissen en menschen, van Vorsten en Volken en Staten; en dat wel met allerbijzonderst opzigt in die Godsregeling tot de zake des Christendoms, der Christenheid, en der ware Christelijke Gemeente, vóór en boven alle dingen; vooral ook zoude ons zulk een Overzigt moeten doen kennen den magtigen invloed van het levensbeginsel der gezegende Kerkhervorming op het bestaan, den aard, de zeden, de kracht, en den welstand der natiën, mitsgaders de wezenlijke oorzaken van vele, anders onverklaarbare gebeurtenissen van vroeger en later tijdvak, zoo wel als van den voorspoed of tegenspoed, bloei en verval, vernedering of verhooging van de onze in het bijzonder, die het immers de hoop van ieder opregten Vaderlander zijn moet, dat onder den alleen daartoe bekwamenden zegen eener gewenschte wederkeering tot den God onzer Vaderen, eens weder op nieuw, ook vooral door middel der zelfbewustheid van hare heerlijke roeping en bestemming, de plaats hernemen moge, in welke zij in de dagen der Voorgeslachten zoo heerlijk als een toonbeeld Zijner ontfermende goedgunstigheden stond."

En nu over de *Taal* van de Nederlanders sprekende, zegt DA COSTA, op blz. 15: „Ik zal u aantoonen, dat de menschelijke Taal geenszins is of zijn kan de vrucht eener overeenkomst van menschen, even weinig als derzelver uitdrukking door Letterschrift de uitkomst eener door den loop der tijden vereenvoudigde *hieroglyphiek*; hoe daarentegen de oorsprong der zake ook hier, wederom moet gezocht worden niet in eenige onzekere gissing of philosophische Theorie, maar in het geopenbaarde Woord, en in den aart zelve en het wezen van den naar Gods beeld geformeerden mensch; hoe even als alle volken en geslachten der menschen, volgens dat Woord der eenige onfeilbare Waarheid, en het overeenstemmende getuigenis der wetenschap, uit éénen bloede, uit één oorspronkelijk van God geschapen menschenpaar hunnen oorsprong hebben, alzoo ook alle de verscheidenheden der menschelijke talen door de verspreiding en ontwikkeling van het zich steeds vermenigvuldigend menschdom geboren, moeten teruggebragt worden tot het denkbeeld van ééne oorspronkelijke spraak, den volkomen afdruk van geheel der menschen oorspronkelijken aanleg en bestemming; hoe diensvolgens de Taal zoo in het algemeen voor de menschheid, als voor een iegelijk volk in het bijzonder naar zijnen aart en naar zijne sprake, het onderscheidende en kenmerkende vermogen niet alleen, maar ook de levendige, als het ware physionomische uitdrukking van geheel zijn wezen, moet worden geacht, en hoe wederom deze uitdrukking in het Letterschrift opgenomen, en onder eenen meer blijvenden uitwendigen vorm wedergegeven wordt door middel van de eerst meer ruwe, naderhand meer verfijnde afbeelding van de spraaktuigen, door welke de eigenlijke taalelementen of letters geformeerd worden; hoe voorts ook nu nog, door alle de verscheidenheden van tijden en volkeren henen, de taal van een iegelijk hunner in het naauwste verband staat met deszelfs innerlijk geestelijk en zedelijk bestaan, en alzoo voor den waarlijk menschkundigen onderzoeker eenen onbedriegelijken maatstaf oplevert van zijnen aart en vorming en beschaving, een der wezenlijkste en duurzaamste kenmerken der éénheid van afkomst en geslacht, een der krachtigste en belangrijkste gronden en waarborgen van hun bestaan en na-

*) VIJF EN TWINTIG JAREN, *een Lied in* 1880, door Mr. ISAAC DA COSTA. — *Amsterdam*; D. GROENE; 1841.

naliteit; en voorts, met toepassing op het lang van ons vaderland wederom, hoedanig hetzelve, meer welligt dan bij eenig ander lk der wereld, die Goddelijke gave aan deze re bestemming op het eigenaardigst heeft be-twoord, en hoe geene andere Taal misschien et meerder vrucht naar de boven opgegevene eginselen kan worden beoefend, dan juist die oofdtak der echt Duitsche moedersprake, welke ons *Nederland* met zoo vele zuiverheid, onsequentie, en eigenaardigheid tot den hui-igen dag toe, midden door allerlei dreigende erwoestingen en verbasteringen henen, is be-ouden gebleven, tot eene met de Geschiedenis an het land op het innigst verbonden gedenk-eeken der bestemming, die door de Goddelijke oorzienigheid, van de vroegste tijden af aan, it ons Vaderland aangewezen werd."

Zóó nu had Mr. DA COSTA het stelsel van BILDERDIJK opgevat, zóó wilde hij het doorzet-ten, zóó wilde hij het *Nederland* inboezemen; en, in de daad, daar waren er, die den indruk kregen, en den Dichter bijvielen, volgden, ja vooruitsnelden.

Vooruitsnelden! — ja; immers tegen den geest van DA COSTA in, scheidden sommigen in Ne-derland zich reeds met heiligen ijver van de Protestansche kerken af; om deel te nemen aan de vergaderingen der zoogenoemde *Scholtianen*, anders genoemd Separatisten. Zóó had DA COSTA het niet gewild; dit kon men lezen in de *Gereformeerde Stemmen;* maar, des al niette-min was het toch werkelijk zóó het geval. — Hoe de *Scholtianen* onder het Bestuur van WILLEM I. vervolgd en gekweld, werden, hoe zij onder de regering van WILLEM II. niet langer meer vervolgd en gekweld worden, is bekend en behoort ook niet tot deze vlugtige schets, die noodzakelijk vooraf moest gaan, om den Lezer meer op de hoogte te stellen, vanwaar hij het bedoelde Dichtstuk: VIJF EN TWINTIG JAREN beschouwen en beoordeelen moet.

Bij het nagaan deze regelen, zal niemand on-opgemerkt hebben gelaten, dat Mr. DA COSTA en Mr. GROEN VAN PRINSTERER een en hetzelfde gevoelen van Staatkunde en Godsdienst zijn toe-gedaan. Tot proeve daarvan diene het volgen-de, ontleend uit blz. 71 der *Bijdrage tot Herziening der Grondwet in Nederlandschen zin*, door Mr G. GROEN VAN PRINSTERER — 1840. —

» In 1813 werd de verbindende kracht van het Evangelie erkend. Weldra echter keerde men te rug tot die volkomene afscheiding van Kerk en Staat, ten gevolge waarvan het Evangelie niet langer als rigtsnoer van het Staatsbestuur mag worden gebruikt. Deze ontheiliging van den Staat behoort een einde te hebben.

» Het Evangelie is het kostelijkst erfgoed der Natie.

» Het is niet te doen om uiterlijkheden, om fraaije woorden en betuigingen, om een uit-hangbord en firma; om een Staat, heilig ge-lijk weleer het heilig Verbond; niet om nu en dan eene hulde aan het liefderijke bestuur eener wijze Voorzienigheid in een Staatsstuk te zien vlechten; niet om, wegens ontheiliging van den Zondag, den hongerigen werkman, die voor het huisgezin brood zoekt, te straffen, terwijl, on-danks den geest der bestaande wet, ik zeg niet, elke vermakelijkheid vergund, maar somtijds elke uitspatting der zedeloosheid toegelaten wordt. Neen, wij verlangen iets meer. Het nationaal geloof is het Christelijk geloof, het Nationaal onderwijs is het Christelijk onderwijs, de Natio-nale wetgeving is de Christelijke wetgeving. In Nederland dus mag men ons niet langer eene gelijkheid opdringen waardoor de Openbaring op ééne lijn met den Koran en de Zendavesta wordt gesteld; eene opvoeding, die eene Heiden-sche zedeleer tot grondslag heeft; eene strafwet waarbij enkel op het nut en de veiligheid der Maatschappij, en niet op de handhaving van Gods Eer en van Zijne algemeene Voorschriften wordt gelet. Hierin, hoop ik, zijn alle Chris-tenen in Nederland, van welke Gezindheid ook, eenstemmig.

» In 1813 werd de Hervormde Kerk geenzins in haar aloude regten hersteld; een voorrang (weinigbeteekenend, maar een voorrang echter) werd haar door niemand betwist. Hetzelve moet ook nu geschieden. Welligt heb ik, door mijne denkwijs, op het vertrouwen ook der R. Catho-lijken eenig regt. Belijder van het Christendom, heb ik nooit het wezen der Hervorming gesteld in eene vrijheid van onderzoek die ten laatste elke geopenbaarde waarheid aan het wankelen brengt. Bij de verdediging van het wettig ge-zag, drong ik meermalen aan op de eerbiedi-ging der regten ook der Roomsch Catholijke Kerk, en mij behaagt die leer van verdraag-zaamheid niet welke, terwijl zij aan allen en in alles vrijheid belooft, ten aanzien van Roomsch Catholijken Geestelijken willekeurige uitzonde-ringen maakt 1). ***Wij betwisten aan de R. Catholijken de groote voordeelen niet welke zij uit de revolutie van 1795 hebben getrokken;*** maar, na veel, zeer veel, ja, bijna alles verloren te hebben, wenschen wij toch iets te behouden. ***Wij vergeten niet, dat Holland de duurste verpligting heeft aan de Hervorming***, dat de ***grootheid*** der Veree-nigde Nederlanden steeds ***verknocht was aan den bloei*** van de ***Hervormde*** Christelijke Kerk; dat, onder de banier van het ***Gereformeerde*** Geloof, ***hier in ruimer*** mate dan in eenig ander Land, ***vrijheid*** *) ***verdraagzaamheid welvaart***, nationale magt en grootheid aan-getroffen werd 2); dat het ***zuiver Evangelie***, in tegenstelling van de ***dwalingen der Pausselijke Kerk***, met het aanzijn van Volk en Staat vereenzelvigd is geweest; en dat ook dit Landsregt, ofschoon door de omstandigheden gewijzigd, evenwel niet vernietigd is geworden door de dwaze grillen van een in 1795 Godver-loochenend geslacht. Al is er geene ***heerschende*** Kerk, al bestaan de Gezindheden, die vroe-ger geduld werden, nu krachtens een verkre-gen regt; één van beide, of wij moeten bij voortduring aannemen de ongodisterij der wet, iets waarvan het verderfelijke door alle Christe-lijke Gezindheden gevoeld wordt; of, zoo er een ***historische*** Staat is, dan is, uit den aard der zaak, de ***Hervormde Kerk de Nationale Kerk***.

» Het moge aan de wijsheid dezer eeuw (zon-derlinge wijsheid!) een glimlach verwekken; in Nederland is de Vorst gehouden, de Hervormde leer te belijden. Deze bepaling heeft thans een dubbel belang, daar zij bewijst, dat de Overheid niet vermag den Staat, regtstreeks of zijdelings, onder den invloed eener Kerk, wier wezen ***onverdraagzaamheid*** *) is, te stellen.

» Het Huis van Oranje is eene Nationale Dynas-tie. Het is met het Volkswezen vereenzelvigd. De gansche Geschiedenis van het Gemeenebest heeft medegewerkt, om er dit karakter in de hoogste maat aan te verleenen. Dit erfgoed ging met de omwenteling geenszins te loor. Of on-dervond de Koning het niet, toen in 1813, persoonlijk bij de minsten bekend, de Natie hem, als het afgebeden geschenk uit de hand eener reddende Voorzienigheid, ontving. Dat erfgoed werd, ook tijdens de anti-nationale vereeniging met Belgie, niet verteerd. Of hebben de jaren 1830 en 1831 het niet getoond, toen de geheele Natie zich om de Oranje vaan heeft geschaard, en elke reden van misnoegen en beklag als weg-gevaagd scheen. ***Geen Huis welligt is zoo uitnemend bevoorregt geworden*** GEEN HUIS HETWELK VOOR GOD EEN GROOTER VERANT-WOORDELIJKHEID HEEFT. Het moet zich hand-haven op die hoogte; en, om het te kunnen doen, vergete het niet hoe het die hoogte heeft bereikt. Niet slechts door onvertsaagdheid en krijgsbeleid, door schranderheid en kunde, door heldenmoed en genie; niet hierdoor alleen, maar ook en bovenal, omdat het alle die gaven aan den Gever gewijd, alle die vermogens aan de bevordering van regt en waarheid besteed, alle die krachten ter bescherming van het Nati-onaal beginsel aangewend heeft. In Nederland is Nationaal, ***het Evangelie waardoor het in den strijd tegen Spanje*** EN TEGEN ROME, ***werd gevormd;*** de Orde, die niet in willekeur ontaardt; de Vrijheid, die geene losbandigheid, de Verdraagzaamheid, die geen onverschilligheid wordt. Dat zijn de kleinodiën van het Neder-landsche Volk en, zoo dikwerf zij door ongeloof of bijgeloof, door heerschzucht en aanmatiging, door drift en onverstand, door bekrompenheid of overdrijving, aangerand werden, even dik-werf waren de Prinsen van Oranje gereed, om die kostbare panden te beschermen tegen inwen-dige faktiezucht en buitenlandsch geweld. Zoo dikwerf Godsdienst of Vaderland, of laat ik be-ter zeggen, Godsdienst en Vaderland werden bedreigd, waren zij even dikwerf een schild voor den Staat, een borstweer voor de Kerk. Hierin ligt het kenmerkende van hun grootsche bestemming; hierin de grond der Volksliefde, der geestdrift, welke de Natie bij het noemen hunner namen ontgloeit; en, laat ik er bijvoe-gen, hierin licht, ook voor de toekomst, het geheim, het eenige geheim, hunner kracht. Er moet opregte navolging van die voorbeelden zijn. Navolging: want, zoo men stelselmatig dezelfde beginsels waardoor Nederland en Oranje, Neder-land, met en door Oranje, groot is geworden, miskent en bestrijdt, zou het slechts dubbel grie-ven zulks, door den invloed en onder het gezag van Oranje, plaats te zien hebben. Opregte navolging; want het is niet te doen om nu en dan, in een oogenblik van gevaar, ter opwin-ding, zoo men waant, eener wufte menigte, of ten einde ruimschoots, offers op het altaar des Vaderlands te doen brengen, met ophef gewag te maken van dierbare herinneringen uit vroege-ren tijd; het komt aan op de daden, op de doorgaande strekking: en de onheiliging van Vaderlandsche taal, niet achtervolgd door Vader-landsch gedrag, zou nog het meest noodlottig uitwerksel hebben: de Natie zou onaandoenlijk blijven bij hetgeen haar te voren tot zelfopoffe-ring dreef; en met meer dan koelheid zou be-antwoord worden wat vroeger door merg en gebeente drong.

» Maar hoe? Ik gevoel dat deze eenvoudige ver-melding van hetgeen het Huis van Oranje onder-scheidt, in verband met een vrees *) die dagelijks algemeener schijnt te worden, het aanzien eener stilzwijgende en, door dit stilzwijgen juist, bit-tere tegenstelling zou kunnen hebben; en, echter het is geene bitterheid, het is smart, het is vooral ook deernis, welke den toon moet geven aan de uitdrukking van het diepgetroffen hart. Ja, ook buitendien mag ik niet zwijgen; want de daden der Vorsten zijn aangelegenheden van den Staat. Wat zal ik zeggen? — Dat ik de zaak, zoolang zij niet geschied is, liefst als onmogelijk be-schouw. Dat ik, indien zij, hetgeen God ver-hoede! plaats hebben kon, ook dan nog hoop zou voeden, dat, met het verscheuren onzer har-ten, de band niet geheel zou verscheurd worden van trouw en gehechtheid aan den Koning, dien wij nu vijf en twintig jaren, én om zijn afkomst, én ook om zijn persoon, lief gehad hebben. Dat wel, bij het aanschouwen eener daad, die wij, noch met de herinneringen van Oranje, noch met de vaderlandsche gezindheden van den grijzen Vorst, overeen kunnen brengen; dat we, bij het zien tanen van een licht, voor welks onbevlekten glans geen offer aan een Nederlandschen Monarch te zwaar scheen te mogen vallen; dat we, bij het rouwdragen over hetgeen we een onheil achten voor den Koning, een onheil voor de Natie, een onheil voor het Geslacht onzer Vorsten; dat we de overige leden van dat edele Huis, bij de asch hunner Vaderen, bij de glorie van hun Stam, bij de liefde eener Natie, die hen nog draagt in het hart, bij de verantwoordelijkheid voor eenen God die magtig is te verheffen, die magtig is ook in het stof ter neder te werpen; dat we hen bidden en bezweren zouden, om, met verdubbelde ge-hechtheid, zich te verbinden aan de grondbegin-selen eener Vaderlandsche en Christelijke Dynastie;

---

1) *Ned. Ged.* II. 143.
2) *Ned. Ged.* III. 45.
*) *De Roomsch-Catholijke!!*

*) Dit doelt op het voorgenomen Huwelijk van den Oud-koning, dat nu, als het eerstdaags voltrokken zal worden, niet meer te duchten is, daar Zijne Oud-Majesteit buiten gevecht IS GESTELD!

opdat de ongeneeslijke wond aan het Vaderland geslagen, worde verzacht; opdat het blijke, dat de Vorsten van Oranje, in het oog hunner Nazaten, niet te vergeefs hun bloed ter handhaving van het Evangelie tegen Romes bijgeloovig woeden hebben gespild; opdat Gods oogen nog in lengte van dagen, ook in het belang van Nederland, nacht en dag geopend mogen zijn over dat geliefde, en door Gods genade aan het Vaderland geschonken, aan het Vaderland teruggevene Huis!

» Het heeft Gode behaagd hier de nacht van het *bijgeloof* te verdrijven; hier voor het *zuiver* Evangelie een zetel te stichten; hier een toevlugtsoort tegen den *Anti-christ van Rome* te bereiden; hier langen tijd de zaden van het ongeloof, of in de Kerk te verstikken, of uit de Kerk te verbannen; hier een ruimen zegen over alle takken van handel, nijverheid, algemeene welvaart, en nationale magt te verspreiden; hier een Stamhuis over te brengen, hetwelk den overmoed beurtelings van Spanje en Frankrijk aan banden gelegd, den vereenigden aanval van Frankrijk en Engeland gekeerd, den standaard van Godsdienst-vrijheid in Groot-Britannie geplant heeft: een Geslacht, in het vuur van den krijg, in het vuur der beproeving, met de Nederlandsche Natie, gelijk de dichter zegt, „gloeiende aan één gesmeed, en zaam verbonden in lief en „ leed.»

» Wij verlangen, en we verlangen met regt, dat het Huis van Oranje, gedachtig aan het voorbeeld zijner Voorvaderen zij; gedachtig vooral aan de hooge en heerlijke roeping, sedert eeuwen blijkbaar in de treffende lotgevallen dezer *Christelijk-Hervormde Dynastie.* Maar heeft dan de historie geene beschamende bladzijden voor ons? Behoeven wij nooit te blozen bij het aanschouwen der achtbaren beeldtenissen van onze Staatslieden en helden? Hebben wij de Nederlandsche deugd, ik zeg niet der achttiende eeuw, in hare weelde en verbastering, maar de oud-Nederlandsche deugd vroeger tijdperken, geërfd? Kunnen wij roemen op naarstigheid, trouw, eerlijkheid, spaarzaamheid, oud-Hollandsche degelijkheid, op de Godvrucht, waaruit die eigenschappen allen, als uit één zelfden zegenvollen wortel, opwaarts geschoten zijn? Is er voor ons geene roeping voor de geschiedenis van een Volksken, onaanzienlijk en kleen, hetwelk, in een land, opgeheven uit de golven, door den bloei eener *uit de asch der martelaren*, *het altijd vruchtbare zaad der Kerk! opgerezen Gemeente;* door de uitgebreidheid zijner heerschappij; door een zegenrijken invloed ter handhaving van het Evangelie; door krachtige bescherming van de vrijheid der bevolkingen en de onafhankelijkder Staten; in elk opzigt, als het gezegend voorwerp des Allerhoogsten, als een sprekend en wonderbaar getuige Zijner liefde en trouw, onder de naijverige en verbaasde Mogendheden werd gesteld? Wat hebben wij, als Natie gedaan? Niet in 1795, toen wij door de bedwelmende kracht des rondgaanden gifbekers duizelig waren; niet in 1813, toen de vereenigbaarheid van strijdige elementen, van vrijzinnige instellingen en historische overleveringen, van liberalen en christelijken zin, door weinigen werd in twijfel getrokken; niet in 1830, toen voor het oorlogsrumoer al het overige zweeg; maar thans in 1840, thans na zooveel ervaring, thans nadat de strijd tusschen liberale begrippen en Christelijke beginsels voor menigeen duidelijk werd, thans nadat kalme redenering sedert lang mogelijk was: thans zal het nog een onderwerp van beraadslaging, neen! zal het naauwelijks een onderwerp van beraadslaging zijn, of we, op dit erf aan het Bijgeloof ontwoekerd, nog wel openlijk op het *zuivere geloof*, als op den *grondslag van onzen Staat*, prijs mogen stellen; of het ons vergund zal zijn, aan de Kerk welke veertig jaren op dezen bodem den Christelijken lofzang in haar *inquisitie-vuren* heeft gesmoord, haar *afgrijselijken dwang*, door *vrije* Evangelieprediking en Bijbelverspreiding, te vergelden; of wij *tegen dat Rome* hetwelk maar al te dikwerf de beschuldiging van geen trouw aan de ketters te willen houden, door trouweloosheid en meineed heeft gewettigd, zonder onverdraagzaam en onregtvaardig te zijn, een geringen waarborg in de Staatsregeling mogen verlangen; of het nog geoorloofd is in onze instellingen en wetten eenige waarde aan Gods geopenbaarde voorschriften te hechten; of er aan het Woord der zaligheid een vrije toegang tot het hart der kinderen mag worden opengesteld; of er eene uitzondering zal toegelaten worden op een stelsel, waardoor de onwaardige en rampzalige miskenning van Hem, aan wien alle magt gegeven is in Hemel en op Aarde, als een onvervreemdbaar erfgoed ook op de nakomelingschap wordt overgebragt. Zou deze tegenstelling van genade en ondankbaarheid geene waarschuwing voor de Natie behelzen? Zouden er in Nederland minder teekenen dan te Capernaüm zijn geschied? En aan Capernaüm werd gezegd: » die tot den Hemel toe zijt verhoogd, gij zult tot de Helle toe nedergestooten worden!". Laat ons niet vergeten dat er een einde aan Gods langmoedigheid, een begin Zijner oordeelen is, niet ter beproeving, niet ter loutering meer, maar ten verderve; dat er, voor Natiën, zoowel als voor personen die het Evangelie gekend hebben, schatten Zijner liefde, maar ook schatten Zijner langgetergde geregtigheid zijn.

Gelukkig Nederland, en *hier wensch ik ook het Huis van Oranje, nog als van ouds, in dien naam van Nederland te omvatten, indien het behoefte gevoelt*, om WEDER TE KEEREN TOT DEN GOD, *wiens duizendwerf verbeurde gunst misschien nog voor ons weggelegd is*; indien het leert, dat elke ware herziening der Grondwet met het aannemen van Godswet begint; indien het, door schuldbesef en aanbidding, zich het uitzigt opent om, gespaard en gelouterd, een toonbeeld van Gods genade te zijn, tot in de verste nakomelingschap!" — *Maart* 1840.

Ziedaar, Lezers, de Prozazijde van de Medalje, welke men in 1840 geslagen heeft; de Poëtische kant, het *Lied in 1840* is niet minder merkwaardig. Daarover zullen wij in een II. Verslag meer bepaald spreken, en, onder aanduiding van wat er werkelijk schoons, ja, verhevens in aangetroffen wordt, tevens op het aanstotelijke heen wijzen, dat dergelijke Geschriften aankleeft, een euvel, waaraan liberale en orthodoxe Protestanten beiden maar al te zeer mank gaan, te weten de *laakbaarste onverdraagzaamheid*, doch altijd onder het masker van *onpartijdige* geschiedvorsching, liefde tot *zuivere* wijsbegeerte, of *heiligen* godsdienstijver!

ADVERTENTIEN.

*** Getrouwd

C. N. SAUTER,
Med. Dr. te *Groot Zundert*;
en
A. M. T. VAN DER VOORT.
Eindhoven,
11 Februarij 1841.

*** Mijne geliefde Echtgenoot *M. A. VAN MEERWIJK* beviel heden zeer voorspoedig van eene welgeschapen DOCHTER.
's Hertogenbosch,
13 Februarij 1841.
G. H. J. DECKERS.

*** De Familie *E T I E N N E* en *A L E X A N D E R*, hebben de eer de leden van de Societeit CASINO bekend te maken, dat zij op Donderdag den 18 Februarij des avonds ten 7 ure, zullen geven eene
BRILLANTE VOORSTELLING
welke zal bestaan uit de volgende Scènes,
L' ORECHALCIENNE
door Mme *Etienne.*
De disloqués van den jongen Zeeman, afgewisseld door gijmnastische en Herculessche Oefeningen, door de Heeren *Etienne* en *Alexander.*

Het zal besloten worden door Variatien uit de Ouverture Le Cheval de Bronze, door Mm. *Etienne* op het Hout en Stroo Instrument.

*** Op een Dorp, in de nabijheid van *'sHertogenbosch*, vraagt men zoo spoedig mogelijk, eenen S E C O N D A N T, vooral in staat tot het geven van een grondig onderwijs in de fransche taal; adres brieven franco Letter M. aan het Bureau dezes.

Geregtelijke Aankondiging.

*** Bij vonnisse door de Arrondissements Regtbank te *Eindhoven*, op den 15 Februarij 1841 gewezen, zijn *J O H A N N E S S C H E E P E N S* en *J O H A N N A M A R I A S C H E E P E N S*, beide zonder beroep en wonende te *Best*, ter zake van onnoozelheid gesteld onder Curatele.
Eindhoven,
den 16 Februarij.
J. VAN VELTHOVEN,
Procureur.

U I T D E H A N D
te Huur
O F
te Koop.

Het L O G E M E N T D E [illegible] R E N B E U R S op de Groote Ma[illegible] *Breda*, sedert dertig jaren eene [illegible] goede Voordeelige Affaire, om met 1 [illegible] 1841, op aannemelijke voorwaarden te [illegible] vaarden.

Informatien te bekomen bij de Wed[illegible] van *J. H E IJ M A N S*, in de St. Jansstraat te *Breda*, Letter [illegible] No. 508.

*** Bij *J. T. S O M M E R* Boek[illegible] delaar te *Almelo*, is uitgegeven en [illegible] verzonden:

1. B E Z O E K I N G E N V A N H[illegible] A L L E R H E I L I G S T E S A C R[illegible] M E N T D E S A L T A A R S en [illegible] de A L T IJ D O N B E V L E K T[illegible] M A A G D M A R I A, voor elken [illegible] van de maand, een volledig G E B E D E[illegible] B O E K voor Roomsch-Katholijken, [illegible] *A. M. DE L I G U O R I* Der[illegible] *verbeterde en vermeerderde dr*[illegible] prijs . . . . *f* 1-[illegible]
2. O N Z E G O D D E L IJ K E V E[illegible] L O S S E R I N Z IJ N L IJ D E[illegible] E N S T E R V E N Vereerd en A[illegible] gebeden door den Zondaar, gedurende ze[illegible] dagen onder de H. Mis. . . . *f* „ -4[illegible]
3. O N D E R R I G T O V E R D[illegible] K E R K V A N C H R I S T U S [illegible] Vragen en Antwoorden, voornamelijk [illegible] gebruik bij het Onderwijs voor de Eers[illegible] Heilige Communie, en als geschenk aa[illegible] Kinderen, die tot de Heilige Communie zij[illegible] aangenomen, door *K. BEELENHERM*[illegible] Pastoor te *Munster*, naar de d e r d e o[illegible] veranderde Hoogduitsche uitgave, door ee[illegible] R. K. Pastoor . . . . *f* „ -25[illegible]

   Idem op best papier. . . . . „ -30[illegible]

EN TER PERS.

O V E R D E G E M E N G D E H U[illegible] W E L IJ K E N, eene Dogmatische Ver[illegible] handeling door *J. PERRONE.*

*** Kerkvoogden der Hervormde Gemeente t[illegible] *Woudrichem*, zijn voornemens om o[illegible] Donderdag den 4 Maart aanstaande in der[illegible] zelver konsistorie kamer des voormiddag[illegible] elf ure te B E S T E D E N, eenige aan[illegible] merkelijke Herstellingen en Vernieuwinge[illegible] in de Kerk; bestaande in het leggen va[illegible] eene nieuwe H A R D S T E E N E[illegible] V L O E R, T I M M E R- en M E T[illegible] S E L W E R K E N, het maken van ee[illegible] nieuw P L A F O N D en verder wat in[illegible] het Bestek omschreven is.

Het Bestek en Teekening zal van heden af aan, ten huize van *A D R I A A N V A N R A A M S D O N K* in de Gekroonde Zalm te *Woudrichem* ter lezing leggen, zullende daags te voren en ten dage der Besteding des voormiddags de nodige aanwijzing gedaan worden.

M A G A Z IJ N
V A N
GEMAAKTE KLEEDEREN.

K A U F M A N van *Rotterdam*, maakt het geacht publiek der Stad *'s Hertogenbosch* bekend, dat zijn verblijf aldaar uiterlijk nog twee dagen zal duren.

EINDHOVEN den 16 Februarij 1840.
De Prijzen der Granen zijn heden alhier geweest.

Rogge.	*f* 5,20 a 0,00.
Boekweit.	- 4.90 a 0,00.
Haver.	- 2,69 a 0,00.
Boter.	- 0,70 a 0,72.
Het Nederlandsch pond Roggebrood.	- 0,7½ a 0,00.

BUITENLANDSCHE BEURSPRIJZEN.

De Belgische fondsen waren den 16. Februarij. de 2½ pCt 52, de 5 pCt. 97¼, de 4 pCt niet gen. de 3 pCt 68⅛, de 4 pCt niet gen. de Ardoins 5 pCt. 21⅞.

BINNENLANDSCHE BEURSPRIJZEN.

Beurs van Amsterdam.

Heden, Maandag 15 Februarij 4½ Ure.

W. S. 2½ pCt 49$\frac{5}{16}$. ⅜. Dito 5 pCt 97½, $\frac{9}{16}$. Synd. 4½ pCt, 86⅜, $\frac{13}{16}$. Handelm. 160½, ⅛. 160. O. I. 5 pCt 94⅜. Ardoins 85 p. st. 22$\frac{1}{16}$, ⅛. Dito Coupon 21, ½, ¼ Metallick 103⅜.

Ter Courantdrukkerij van D. A. A. DE ROO ..